

Mgr. Michal Brabec, *Katalansky psaná literatura v českém překladu*, Praha, 2024.

Posudek oponenta práce

I. Stručná charakteristika práce

Cílem Michala Brabce je studovat proces komunikace mezi dvěma kulturami, katalánskou a českou, skrze fenomén překladu (str. 14: „Předmětem našeho zkoumání je tudíž proces zpřístupňování výše uvedené cizojazyčné literární tvorby českým čtenářům“). Autor svůj záměr neprovádí pomocí textové analýzy originálů a jejich překladů (str. 14: „pozornost není zaměřena na překlad ve smyslu analýzy textu, nýbrž vychází z pojetí překladu jako procesu a jako komunikace mezi dvěma kulturami“), nýbrž se zaměřuje na vztahy, které ke katalánské kultuře vytvořili překladatelé „z masa a kostí“ (str. 17). Hypotéza, již se autor v práci snaží doložit je, že překlady z katalánské literatury do češtiny byly závislé především na iniciativě překladatelů, kteří se tak stali klíčovými kulturními aktéry na poli vztahů mezi dvěma různými světy („klíčovými aktéry česko-katalánské literární výměny realizované prostřednictvím překladu jsou samotní překladatelé“, str. 18).

Po obecnějších a metodologických úvahách na začátku práce se autor již soustředí na moderní dějiny překladu z katalánštiny do češtiny, koncem 19. století počínaje a současností konče (str. 40). Nejdříve se přitom zabývá historickým kontextem česko-katalánských vztahů a poté uvádí všechny překlady realizované v daném období. Tyto úvodní části obsahují mnoho zajímavých informací a údajů pro porozumění tomu, jaký obraz Katalánska a jeho kultury existoval v Česku: kupříkladu autor zmiňuje myšlenku, že katalánština je dialekt španělštiny (str. 44), hovoří o Alcoverově pobytu v Praze (str. 48), zmiňuje premiéru *Terra baixa* v roce 1907 (str. 119), pojednává také o úpadku zájmu o katalánskou kulturu v období komunistického režimu (str. 152 a následující) atd. Velice podrobný obraz, který tak autor práce díky množství dat a informací vytváří, si zaslouží velkou pochvalu.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Doktorská práce Michala Brabce je studií česko-katalánských vztahů skrze překlady katalánské literatury do češtiny v období od konce 19. století do současnosti. Autor předložil práci, která je bezpochyby velice bohatá na podrobné informace, a tématu se chopil odpovědně a solidně. Je těžké si představit, že by existoval nějaký důležitý překlad v daném období, který by byl v jeho práci opomenut. Cíl práce, který si Michal Brabec zvolil, byl tedy zcela splněn.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

V práci je nastíněno mnoho zajímavých aspektů, které sice nesouvisí s jejím hlavním cílem, nicméně by se o nich dalo diskutovat při obhajobě.

Prvním z nich, který bych rád zmínil, je problematika definice katalánské literatury na str. 22 a následujících. Úhel pohledu, který si autor práce zvolil, je jistě možný, nicméně neodpovídá na všechny otázky, které kolem tohoto tématu vyvstávají. Nemám však v žádném případě na mysli současnou politickou situaci. Definovat katalánskou literaturu jako literaturu psanou v katalánštině je hypotéza, která je platná. Zajímavé je, že totéž by se nedalo říci o španělské nebo německé literatuře. Existuje španělská literatura psaná ve španělštině, ale také například mexická literatura psaná španělsky. Jazyk zde není určujícím faktorem. Totéž by se dalo říci o rakouské, německé a švýcarské (švýcarsko-německé) literatuře. V oblasti, kterou se zabýváme, je tedy literatura psaná v katalánštině mallorskými autory katalánskou literaturou? Je to složitá otázka, a ještě složitější je případ Valencie a Andorry. V tomto smyslu se domnívám, že je velmi diskutabilní tvrzení Roige citované na str. 22: „la immensa majoria dels escriptors en català defensen la pertinença a una nació catalana i aspiren a concretar-la en un Estat nació“. Platí to i pro Andořany a Mallorčany? Dále také známe bilingvní autory, jako je Pere Gimferrer, který dodnes píše katalánsky i španělsky (kromě toho, že také píše italsky a francouzsky, jak se domnívám). Patří tedy Gimferrer do katalánské literatury, když píše *La llum*, a naopak patří do té španělské, když píše *Las llamas*? Především však nelze tvrdit, že katalánští autoři, kteří píší španělsky: „se [...] cítí být spjati se španělským národním státem a plnoprávnými členy španělského literárního okruhu“ (str. 28). Mnoho z nich určitě ano, ale rozhodně ne všichni. Kupříkladu Juan Goytisolo, narozený v Barceloně, je spisovatel píšící španělsky, který se ale v žádném případě necítil být součástí španělského literárního okruhu. Jak sám opakovaně zdůrazňoval, jeho vlast nebylo Španělsko, nýbrž španělština (a to španělština jak španělská, tak ta mluvená a psaná jinde na světě). Proto je tedy tak složité definovat jak katalánskou literaturu, tak rovněž španělskou literaturu. Ve skutečnosti zde lze citovat, co tvrdil Nietzsche: „definierbar ist nur Das, was keine Geschichte hat“ (KSA, vol. 5, p. 317, *Zur Genealogie der Moral*, II, § 13).

Zajímavá jsou rovněž tvrzení o recepci katalánské literatury v českém kulturním prostředí. Jako příklad mohu uvést autorův postřeh, že Verdaguer je nejpřekládanějším autorem v prvním období (str. 74). Strany 93 a následující věnované recepci *L'Atlàntida* jsou vynikající. Nicméně výklad mohl být obohacen o alespoň stručný komentář textu. Na str. 93 autor komentuje Korcovu kritiku Vrchlického překladu: Korec tvrdí, že poslední strofa je nesrozumitelná. Na tomto místě by bylo pro čtenáře zajímavé vidět tuto poslední strofu, a to jak v originále, tak v překladu. Je pravda, že autor doktorské práce se rozhodl, jak sám uvádí, nevydat se cestou analýzy textu, na druhou stranu by ale bylo výborné, pokud by měl čtenář k dispozici alespoň ilustrativní příklady překladů a originálů, aby si tak sám mohl pěstovat

kritický úsudek. Takto přesně – a tentokrát výborně – postupuje autor na str. 199, když hovoří o Křesadlově románu. Aby bylo možno dobře pochopit recepci nějakého autora nebo recepci celé jedné literatury, je skutečně zásadní textová analýza. Například na str. 100 Michal Brabec pojednává o možném Verdaguerově vlivu na Demla: to je opravdu zajímavé téma, ale dle mého názoru by zde bylo vhodné citovat texty, v nichž se tento možný vliv ukazuje a prozkoumat význam tohoto vlivu.

V závěru disertace se objevují zajímavé postřehy ohledně znalosti a rozšiřování katalánské literatury nebo literatury v katalánštině v českém prostředí. Autor práce se domnívá, že skutečnost, že Katalánsko není stát, způsobuje, že díla značné literární hodnoty, jako například *Jo confesso* (str. 259), zde zůstávají nepovšimnutá. Je možné, že tomu tak skutečně je, jistě o tom lze diskutovat. Nicméně navrhuji dva náměty k zamyšlení. Ta nejlepší literatura je často méně známá, což není žádná tragedie. Jasným příkladem je Juan Benet, jeden z nejzajímavějších španělských romanopisců 20. století, od něhož – alespoň pokud vím – nebylo do češtiny přeloženo žádné dílo (v knižním vydání). Není žádnou novinkou, že kvalitní dílo zůstane bez odezvy, především v letech blízkých jeho publikaci, a není důvod se domnívat, že to závisí na tom, zda jazyk díla je, nebo není oficiálním jazykem, nebo zda patří, či nepatří k nějakému státu. Román *La Regenta* se špatně prodával a autoři Generace 98, kteří byli jistě inteligentní, o něm téměř nehovoří. Například Pío Baroja, autor tak vzdělaný a pronikavý, jej ve svých pamětech ani nezmiňuje. Nicméně dnes se tento román považuje ze jeden ze tří nebo čtyř vrcholů španělské literatury. Navíc zákony knižního trhu, které jsou jistě často nahodilé a absurdní a nezávisí na literární kvalitě (a o tom skutečně není pochyb), stanovují, které literatury jsou ty „velké“ a které ty „malé“. Do první kategorie spadá vše, co je psáno anglicky, francouzsky, německy a španělsky, do druhé kategorie patří vše ostatní. Existují státní literatury, které jsou nicméně velmi málo známé, například albánská, turecká nebo i portugalská literatura. Tyto úvahy mohou posloužit jako námět k debatě.

IV. Dotazy k obhajobě

Jsou již formulované v předchozím bodě.

V. Závěr

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako **prospěl**.

Praha, 23. září 2024

doc. Juan A. Sánchez, Ph.D.